

ЗА ПЪТЯ НА ГЕРОЯ КАТО ЧАСТ ОТ СУГЕСТОПЕДИЧНИЯ ПРОЦЕС

ПАВЛИНА НИКОЛОВА

*Преподавател-Сугестопед
Бахов терапевт
България*

*Пътят на героя е кодираната информация в нас,
която ни води през целия ни живот. Той е
матричен, но в същото време зависи от нашите
лични избори. В сугестопедичните учебници, в
новите роли на възрастните участници и тази на
преподавателя също е заложен този път. Какво
ни води по него?*

*За първия закон Любовта и какво разбрах за
него по време на изолацията;
Личните ми разсъждения във връзка с думите
на д-р Гатева в пребиваването на „ръба“ между
изкуството и дидактиката и способността да
влизаш в сугестопедичното изкуство и да
излизах от него;*

*В какви роли влиза преподавателят
в сугестопедичното обучение – за архетипа на
Трикстера и на Великата майка?*

Water is wide
The water is wide, I can not get over
and neither I have wings to fly
give me a boat that can carry two
and both shall row, my love and I.

There is a ship and she sails the sea
she's loaded deep as deep can be
but not so deep as the love I'm in
I know not how, I sink or swim.

When cockle shells turn silver bells
then will my love come back to me
when roses bloom in winter's gloom
then shall my love return to me.

Стара шотландска песен

Когато бях малка, обичах историите. Обичах и
страшните истории. И така, завладяна от това да
представя нещо с драматичен ефект, реших
веднъж изненадам сестра ми, докато тя спеше, в
последната фаза на съня ѝ. Нарисувах си очите с
молива за вежди на майка ми, така че да
изглеждам забележително драматична и
стряскаща, пузнах грамофона с онзи момент от
приказката от „Елиза и 12-те лебеда“, когато тя
бере коприва през нощта, а вещиците я одумват
и врецят. На този фон аз се приближавам близо,
много близо до моята сестра. За мое учудване тя
отвори очи, после махна с ръка и отново заспа.
Аз опитах няколко пъти и с разочарование
установих, че моята постановка не привлича
вниманието ѝ. След като се събуди тя обаче, ми
разказа, че сънувала страшни кошмари. И така от
моята роля на искаща, търсеща и непознаваща
достатъчно любовта, само с детския ми
ентузиазъм бях стигнала до този ефект. Накрая
ще разкажа и покажа до къде ме е отвел пътя на
полето на внушението.

В търсенето на Пътя на героя, стигнах до Проп,
Кембъл и Юнг. Спомних си и за един от

курсовете, които бях избрала в Копенхагенския университет. От него излезе идеята за „наративния нагон“, който може би съществува само у човека. Как една история може да те накара да отидеш на различни места, да предприемеш различни неща, да я следваш до края. Как тя те държи в напрежение и очакване?

Според Джоузеф Кембъл има няколко етапа в Пътя на героя. Те според неговия труд „Героят с хиляди лица“ е:

I. Отделянето или отпътуване

1. „Повикът за приключение“, или знаците за призиването на Героя;
2. „Отхвърлянето на повика“ или безумието на бягството от Бога;
3. „Свръхестествена помощ“ – неочаквано съдействие, което получава човек когато поеме по правилния път.
4. „Прекрачване на първия праг“;
5. „В корема на кита“ или преминаването в царството на нощта.

II. Изпитанията и победите на посвещаването

1. „Пътят на изпитанията“ или опасаната страна на боговете;
2. „Среща с богинята“ (Магна матер) или възвръщане на блаженството от ранното детство;
3. „Жената като изкусителка“ – осъзнаването и агонията на Едип;
4. „Помирение с бащата“;
5. Апотеоз;
6. Върховният дар.

III. Завръщане и реинтегриране в обществото

1. „Отказ от завръщане“ или отхвърляне от света;
2. „Магическото бягство“ или спасяването на Прометей;
3. „Избавление отвън“;

4. „Прекрачване на прага на завръщането“ или връщане в света на ежедневието;

5. „Господар на двата свята“;

6. Свободата да живееш – Същността и предназначението на върховния дар.

И така моята теза е, че тези елементи присъстват в сугестопедичните учебници, но и ролите, които преподавателят и участниците поддържат. Ние развиваме този път, защото това са кодове, заложили в нас. Освен това сюжетните линии се пресичат съзнателно и несъзнателно.

Ще дам само няколко примера, защото времето в твърде кратко, за да се разпростра в задълбочен изследователски материал и да се спра на всички моменти от пътя на героя. Всъщност това не е възможно, защото раздробяването на Пътя на героя може да е безкрайно.

В историята от шведския сугестопедичен учебник първата част се нарича именно „Отпътуване“. А заглавието на първата глава в испанския сугестопедичен учебник е „Пристигане“, т.е. героят отново се отделя от познатото му, от заобикалящата го среда, която му предоставя комфорт и сигурност. Това може да се случи и чрез някакво неприятно събитие, което да оттласне героя от зоната му на комфорт. В сугестопедичния учебник по Бах терапия „Захир и 38-те ключа“ това е раздялата на главния герой с любимата му.

Повикът за приключение е свързан с вестител.

В „The Return“ това е писмото на бабата, а в „Захир и 38-те ключа“ ролята на вестителя е папунякът, който приканва Захир да поеме по един особен и магичен път, като му показва друго измерение на същата гора, в която се намира героят. На вас оставям да си припомните как започват историите, с които вие работите от

сугестопедичните учебници. Важно е да споменем, че стандартно приетият модел на първото представяне на учителя е с куфар – учителят също идва отнякъде и дава заявка за пътешествие. Това също може да бъде разчетено като повик за приключение – учителят известява, че предстои нещо, ще участваме във филм, предстои ни пътуване, тогава центърът на Героя (на преживяващия) се измества към една непозната зона. Със Соня Минева от Учебен център „Крег“ си говорихме веднъж, че след първата среща хората остават леко зашеметени от този различен подход. Защото всичко е необичайно. Това е напълно нормално, така започва всеки един път на героя. Имах в курс една дама – бивш полицаи от криминалистика и адвокат по професия. След първата среща тя си каза, че може би този метод не е подходящ за нея. Това всъщност също е част от пътя. И Захир в историята мисли да се откаже, защото по думите му е само един нехранимайко. Струва му се, че не е за този път. А въпросната дама на входа толкова се забавляваше, толкова много неща си взе, върна се към себе си, към своята нежност и женственост. Тази стъпка пътя на героя Кембъл нарича **„отхвърляне на повика“**. Познатото те вика с всички сили. Тези, които остават в познатото, в „традиционните обусловености на културата“, не се отделят напълно и не тръгват на пътешествие. С времето разбрах, че това е личен избор. Да прищпорваш някого да развива фантазията и въображението си е по-скоро насилие. Аз съм приела, че всеки стига до там, до където му стига психичната енергия. Кембъл казва, че героят, който се отказва от пътя, след това се превръща в жертва – оплаква се от съдбата и е огорчен.

Следващата стъпка е **„свръхестествената помощ“** – в „Захир и 38-те ключа“ това е феята Беатриче, която съпровожда героя в неговите странства, помага му да открие ключовете и

разкрива техния потенциал. Това е образът на Майката – на Богородица. Свръхестествената помощ може да в мъжки облик. В приказките това може да е малък горски човек, вълшебник, отшелник или ковач, който се появява, за да даде вълшебни предмети, които в трудни моменти ще помогнат на героя. В моята сюжетна линия като преподавател присъства един мъжки образ, който е безкрайно богат, благодарение на когото мога да правя филми или да записвам радиопиеси или подкастове, които след това ще могат да стигнат до огромна маса от хора, благодарение на неговото влияние и благодетелство. И още един пример от последния сугестопедичен курс по Бах терапия във Варна – една от участничките започна с това, че е получила огромно наследство от баща си. След това се оказа, че една далечна леля се е споминала и е оставила огромно наследство от маслинен масиви и лозя в Италия. И така, нейната история още повече се „надипли“ именно заради тази свръхестествена помощ от благодетел. Героят получава тази помощ, за да може да стигне до разкриване на своя потенциал. В „Божествена комедия“ за Данте неговия водач през ада и чистилището е поетът Вергилий. Ето какво казва Данте за Вергилий в първа глава на „Ад“:

„За мене ти си пример и учител,
ти моя стил възвишен си ми дал,
единствен ти си моят вдъхновител.“

Превод: Иван Иванов и Любен Любенов.

Тези стихове са и първият цитат в сугестопедичния учебник по италиански.

Кембъл обяснява това така: „Този свръхестествен принцип на покровителство и наставничество обединява в себе си всички неопределености на несъзнаваното, като по този

начин изразява подкрепата на нашата съзнателна личност от страна на другата, по-обширна система, но също така покрива и неразгадаемостта на водача, когото следваме, рискувайки всички наши разумни цели.” Какво тук аз разчитам като разумни цели – например да изуча правилата на езика, да го използвам в интервюта, когато работодателят ме пита нещо, аз да мога да разбирам какво казва и да мога да му отговарям. Имах обаче един такъв случай курс по шведски език, където имаше двама участници. И двамата не се отделиха значително от реалните си образи. Аз обаче към края им „разкрих”, че съм вещица. Вещиците са били преследвани в Швеция и горени на клада някои от тях. Бях си планирала с това разкритие да прокарам една граматична форма. Но и двамата отхвърлиха това развитие на моя образ. За 30-годишния участник, който беше компютърен специалист, това беше твърде много. Имам усещането, че не можеше да различи реалния ми образ и измисления. За другата участничка, която преживяваше труден момент от живота си – имаше физически неразположения, бяха я освободили от работа, тази дума „вещица” нямаше да и служи в представянето и на интервю за следваща работа. Това бяха думите ѝ. И двамата не можах да преглътнат това. Беше твърде много за тях. Аз се разболях физически. Започнах да си задавам въпроси – дадох си сметка, че тяхното придържане към реалните им образи може би мен ме тласка към по-силно въображение, въпреки че не се изисква кой знае какво въображение да се наречеш вещица. Или пък образът на вещицата не е добър? Защо точно вещицата ги изведе извън зоната им на комфорт? Казах си, че ще бъда много внимателна. И така в следващия курс предложих някакви карти, в които имаше картинка с вещица, но и много други. Една от участничките реагира и веднага каза, че е вещица. Но да се върнем на участниците от предния курс – младият мъж си

взе изключително много от курса и колегите оцениха неговия напредък. Той започна да общува свободно в офиса на шведски език. Друга дама според мен направи много малък скок в преодоляването на бариерите си по отношение на езика. Тя беше учила преди това, знаеш много правила, но отказваше да говори. В обратна връзка писа, че е прескочила тази бариера и е започнала да говори и че е преоткрила шведския чрез песните. За огромните усилия, които положих да постеля Пътя на героя – опитах се да мина през техните интереси и т.н. това според мен беше много малък скок. Но в края на курса тя каза, че може би Швеция не е нейното място за живеене и заяви намерение да запише курсове за преквалификация и да се върне в България. Не зная какво се случи с нея, но за мен това е разкриване на резервите да се откажеш от път, който не ти носи радост. В един момент вземаш някакво друго решение. Имала съм два случая, в които беше изключително важно да научат шведски език, от тава зависеше целия им живот и след курса едната участничка, която направи невероятен скок в езика, се оказа, че няма да ходи в Швеция – да не си погуби младостта – така се изрази. След курса си промениха решението да живеят в Швеция.

Имах един друг случай, в който един млад участник се представи за испанец. Избра обаче да остане с истинското си първо име, а второто му име беше Гарсия. Аз, за да се приближим до имажинерната му страна, го назовавах само на презиме и го наричах Мистър Гарсия. В реалния живот искаше да остане в Швеция, където пребиваваше при заможния си чичо, който го бе взел под крилото си. Изглеждаше несериозен този млад мъж – като героя Захир в началото. Две години след курса, съвсем наскоро ми писа същият млад господин. След курса много е напреднал, като е отишъл в Испания и е

започнал да работи в казино като customer support с шведски и английски - така ми писа. Ето как излизат от несъзнаваното неща като символи, но ние не можем да се занимаваме с това да ги разчитаме, защото така влизаме в една суеверие. Те сами излизат като синхроничности рано или късно. Синхроничностите за мен са знак, че нещата са тръгнали надобре. Започнат ли да се случват голям брой синхроничности, значи че ние на едно несъзнавано ниво сме се настроили за процеса.

За момента „ в корема на кита” можем буквално да кажем, че го има в приказката „Приключенията на Пинокио”, за която Яник Керузек говори в една от предишните лекции. Ако се позова на учебника по шведски, то там е моментът на разболяването на главната героиня – тя е настинала и мислите и се преплитат със сънища.

И така можем да разгледаме всеки един от етапите на пътя на героя. Аз лично съм стигнала до първия етап в припознаването на етапите на Пътя на героя. Мисля, че така наречения дар Героят получава в реалния свят. В края на едно такова пътуване като сугестопедичния курс аз се опитвам да затворим образите и им задавам въпрос, свързан с бъдещето на образа, който всеки един от нас носи в курса. Веднъж един господин – той се представяше като Джони от Лас Вегас - отговори, че иска само да намери любовта в живота и нищо повече. Колко беше лесно това да се случи в живота? И така известно време той започна да показва снимки без лице на непозната дама в профила си, а после и неговата възлюбена, с която около година по-късно сключиха брак. Аз мисля, че това също е разкриване на резерви. Може да е съвпадение, но има синхроничност.

С всичко това искам да кажа, че ключовете за трансформация на личността са налични в метода сугестопедия, а един учебен процес от

древни времена е свързан с трансформация. Методът сугестопедия от една страна обединява естествените стремежи на човека към знание, а както и плодовете на цивилизацията – изкуството, музиката, театъра и други, за да се получи тази симбиоза между двете. И когато говорим за „разкриване на резервите на личността”, моята теза е, че това е свързано именно с Пътя на героя. Кой как ще го извърви, докъде ще стигне в едно обучение е и въпрос на личен избор. В това е нашата свобода, един от законите на сугестопедията. Моята теза е, че тази педагогика е ефективна и се разкриват скритите резерви именно заради трансформациите, които протичат в личността и те са обусловени от това, че влизаме в архетипа на Героя. За мен лично е важно докъде стига Героят в нас – докъде стигат участниците – как приключва пътуването им и накъде се отправят, как приключва моят образ за участниците и накъде се отправям аз, за какво ми стига психичната енергия – какво предначертавам и аз в символичен план. Например в онлайн курсовете все съм на някакъв остров или на архипелаг някъде из Стокхолм. И ето, тази година ми се дава да отида до цели пет острова в реалния живот!

Но какво ни води през цялото време? И тук бих искала да се обърна към творчеството на Данте Алегиери. Много от вас са намерили котва в нещо по време на първата изолация. Аз наскоро си дадох сметка, че този спасителен мост за мен бе „Божествена комедия” на Данте. След това той не ме оставяше на мира. Все ме намираще по различни начини. И така, започнах да слушам един прекрасен цикъл от лекции на проф. Мацота от Йелски университет. Когато Данте описва първата среща с Беатриче в поемата „Нов живот”, изведнъж той усеща, че изпитва неизмеримо желание да напише поема и казва: „И започнах да мисля как да подхожда към това”. Той започва **да мисли**. Избира да се обърне **не**

към всички жени, а само към тези, които притежават интелигентност към любовта и чрез тях той изразява своята възхвала към Беатриче. За пръв път любов и интелигентност са в неразривна връзка. Любовта за него не е просто интелектуално преживяване и извисяване. **Любовта сама по себе се те кара да мислиш, кара те да искаш да знаеш. Нещо се случва в теб и това мобилизира съзнанието ти. Трябва да търсиш знаците на любовта, съзнанието се отваря за нови неща. Това е превратната точка, която води до възникването да Сладостен нов стил (Dolce stil nuovo). Така знанието обслужва любовта. То не е хладен интелектуален стремеж, а любовта мобилизира съзнанието да продължава да мисли. Това е основното** И може би вече много от вас си спомниха за думите на др. Лозанов: „Използвай мозъка си и следвай сърцето си.“?

В личен план сугестопедията ме накара да науча много неща, да преобърна много неща в себе си, да изследвам по-задълбочено и всеобхватно областите, на които съм се посветила – Скандинавистиката и Баховата терапия. **Давам си сметка, че в мен се събуди точно тази любов да мисля и да искам да зная повече. А не просто да стане по-добре, да бъде блестящо, да бъде перфектно.** Ето така аз доразчетох първия закон от Сугестопедията.

И последната точка на която бих искала да се спра съвсем за кратко този път, но не е за последен, защото този въпрос ме вълнува е именно становището на д-р Гатева, че „сугестопедично обучаващите се и обучаващият трябва винаги да се намират на „ръба“ на изкуството и дидактиката, но могат по своя воля да „влизат“ в сугестопедичното изкуство и да „излизат“ от него.“ И тъй като говорих за историите, ще дам един пример. Когато курсистът е увлечен, нещо те кара да забравиш.

Наистина да забравиш. Но за кратко, за да не се превърне в хипноза. Или да се увлечеш, но за известно време. В последния курс по Бах терапия, когато започнахме представянето на отделните участници, след като аз съм се представила и направила въведението, след като предварително съм обяснила постановката за ролите, една от дамите влиза в роля и разказва за себе си, че е танцьорка и едновременно ландшафтен дизайнер, че пътува много и т.н. А една друга участничка, слушайки я, за няколко минути изключва факта, че това е имагинерен образ и започва да си мисли, че всичко това е реално. Само поглежда дамата и си помислила: „Е, така хубаво си е подредила живота, но чак пък танцьорка на фодо...“. Много се смяхме. Да, това е една гранична зона и тя следва да се държи от преподавателя, но по внимателен начин, а с ролите, които са дадени на преподавателя.

И тук отварям една много широка тема. Ще открехна завесата, за да може да се събуди любопитството, а аз ще продължа да я изследвам. Това е темата за ролите, които преподавателят играе и какви архетипни образи може да са това. Единият ни е известен – образът на Майката. Но ако сме само в архетипа на Майката като приемаща всичко, има опасност за участниците да останат в лоното на Планината и не стигнат до върха. Друг архетип, който учителят влиза е този на Трикстера. Доближих се до образа на Трикстера благодарение на срещите в клуб "Юнг", който се води от д-р Ана Стефанова, юнгианска изследователка. Трикстерът играе двойствена роля, той може да е и глупакът, и измамникът, но и мъдрецът. Той е демиург, създател. Нали ние не афишираме, че сме преподаватели, че уж не сме дошли да им преподаваме, а правим нещо друго – ние сме пътешественици, режисьори, писатели и какво ли още не.

И така, ето докъде съм стигнала – мисля, че

когато си воден от любовта, искаш да знаеш повече, но без да навредиш. Моите действия са пак свързани с внушението както от детството ми, но излязла от Рая на детството, се свързваш с любовта като нужда от познание и отговорност, така че изпълненията ми да са надскочили първичното ми желание за изненада, да привлече вниманието, защото в незнанието си има опасност да навредим. Любовта като желание за познание може да ни държи и развива.

Благодаря!